

*Божо Новоселац,
специјални саветник,
Народна банка Југославије, Београд*

Страна улагања у банке - Основни институционални оквири -

1. Уводне напомене

Рад на рехабилитацији југословенског банкарског сектора је почео. Завршена је ревизија пословних књига југословенских банака по међународним правилима. Неспорно је да се рехабилитација југословенских банака не може успешно остварити без помоћи државе, ангажовања централне банке и иностраног капитала. Интерес страног капитала за југословенско тржиште је несумњив, као што је несумњиво да ће се с доласком страних банака домаће банке суочити с озбиљном конкуренцијом и с неопходношћу структурног прилагођавања. Изазов конкуренције не би био толико велик да нема дугогодишњег неповерења грађана и здравог дела привреде у домаће банке.

Схватајући (а) значај здраве банкарске "индустрије" за укупну привреду земље, (б) користи које од прилива страног капитала у ову делатност могу имати не само домаће банке већ и целокупна привреда и (ц) неопходност сопственог ангажовања, помоћ Народне банке Југославије рехабилитацији банкарског сектора се већ остварује:

- завођењем реда и финансијске дисциплине у банкарско пословање;
- стриктном применом прописа којима се регулише пословање банака по међународно прихваћеним и признатим стандардима;

- ставом да се улазак на југословенско тржиште (оснивањем нових банака, преко афилијација, докапитализације) дозволи само једном броју добрих страних банака;

- настојањима да се смањи терет обавеза по основу одређених дугова иностранству (дугови Светској банци /у ствари IBRD-у/, Европској инвестиционој банци /ЕИБ/, Међународној финансијској корпорацији /ЛФС/, повериоцима Париског и Лондонског клуба, као и одређених ненаплативих потраживања банака од домаћих дужника;

- олакшавањем проблема "старе девизне штедње" емисијом и трговином обвезница Савезне Републике Југославије, и посебно њиховим коришћењем за куповину државне имовине и акција предузећа која се приватизују;

- подстицањем прилива страног капитала неопходног за докапитализацију домаћих банака итд.

У вези са доласком страних банака и страног капитала у банке у Југославији, једни указују на неопходност заштите домаћег тржишта од иностране конкуренције (*infant industry argument*), јер су те банке у стању да сваки посао обаве брже, јефтиније и комплетније од домаћих банака. Други, опет, тврде да данас без конкуренције једноставно нема здравог банкарства.

Тачно је да искуства других земаља показују да су финансијска тржишта развијених земаља имала дуг, еволутивни, развој: инфраструктуре, либерализације пословања са иностранством, контроле (надзора) пословања банака и богатство инструмената заштите. Али, исто тако је тачно да је то било у условима који се не могу упоређивати са данашњим.

2. Међународно окружење

1. Банке су одувек имале кључну улогу у токовима ("кретању") капитала од штедиша ка зајмопримцима, тј. од оних који га имају ка онима којима је потребан. Улога банака је посебно била значајна за токове капитала из индустријских земаља у земље у развоју. Банке и данас у међународном повезивању штедиша и зајмопримаца имају најзначајнију улогу упркос појави бројних небанкарских организација које су применом разноврсних инструмената преузеле многе традиционалне банкарске послове. У глобализованом међународном финансијском пословању улогу најзначајнијег посредника имају велике банке развијених (индустријских) земаља. Значај ових банака за међународне токове капитала добио је на тежини током последње деценије XX века након финансијских криза које су погодиле Мексико 1994-95, земље источне Азије 1997-98, Русију и Бразил 1998-99. године.

И поред финансијских криза *међународне активносћи* великих банака индустријских земаља ("међународних банака") не смањују се, напротив, оне су све веће. Упоредо с тим су и све већи напори *међународне финансијске заједнице* - оличене у мултилатералним међународним финансијским институцијама, пре свега Међународном монетарном фонду и Светској банци, по питању институцио-

налног и стручног оспособљавања, и Банци за међународне обрачуне /поравнања, по питању изградње нових глобалних банкарских стандарда за здраво финансијско пословање - да се у националним законодавствима и у пословању банака усвоје међународно прихваћени стандарди и правила ради (i) побољшања функционисања домаћег банкарског (финансијског) тржишта, (ii) његове лакше и брже интеграције у светске токове и (iii) остваривања користи од све веће *глобализације*.

2. Ради могућности поређења и добијања реалније слике о условима за страна улагања у банке у Југославији, укратко ћемо се осврнути на ситуацију у Европској унији.¹⁾

Пуна либерализација кретања капитала у оквиру Европске уније спроведена је 1990. године (*Директива 88/361/ЕЕЦ*). Три године касније, тј. од 1. јануара 1994. године либерализација кретања капитала је проширена и на односе са *тврђим земљама*. Када су у питању директне инвестиције субјеката из *тврђих земаља* у банке у Европској унији задржан је услов реципроцитета, тј. субјекти из *тврђе земље* могу да оснују банку у Европској унији под условом да субјекти из Европске уније могу основати банку у тој земљи. То ограничење у пракси није примењивано већ је коришћено као притисак на *тврђе земље* да изврше либерализацију приступа свом финансијском тржишту. *ГАТС-овим сјоразумом о финансијским услугама* (1997. године) Европска унија је суспендовала примену услова реципроцитета за све земље чланице Светске трговинске организације.²⁾ Иначе, *тврђе земље* чланице Светске трговинске организације могу ограничити стране директне инвестиције у своје банке на основу ограничења утврђених *ГАТС-овим сјоразумом о финансијским услугама*.

Земље чланице Европске уније имају исте услове и процедуру за оснивање и куповину банке ("кредитне институције") у некој од земаља-чланица, без обзира да ли су оснивачи, односно купци из земље-чланице или *тврђе земље*.³⁾ С тим у вези не постоје ни изузећа у оквиру ГАТС-а. Тиме је у потпуности задовољен принцип мултилатералне либерализације кретања капитала на недискриминационој основи који је одавно усвојен *Кодексом ОЕЦД о либерализацији кретања капитала* и *Кодексом ОЕЦД о либерализацији тврђих неробних трансакција*, а на

1. *Хармонизација* прописа, као што је познато, обавезна је за земље-чланице Европске уније. Када су у питању *тврђе земље*, тј. земље изван Европске уније, за хармонизацију се опредељују земље које желе да постану чланице ЕУ. *Хармонизација* значи усклађивање домаћих, националних, прописа са решењима усвојеним у Европској унији. Усклађивање националних законских решења са *евројским правом* истовремено је, захваљујући дугогодишњој сарадњи развијених земаља у оквиру *Организације за економску сарадњу и развој (ОЕЦД)*, и усклађивање са прописима осталих развијених земаља Европе (*Европској економској подручја - the European Economic Area*, које чине земље-чланице ЕУ и Норвешка, Исланд и Лихтенштајн), Америке (САД, Канада), Азије (Јапан, Аустралија, Нови Зеланд) итд.
2. Земље-чланице Светске трговинске организације (*СТО*) могу ограничавати улагање страног капитала у банке на својој територији само ако су то предвиделе *Општим сјоразумом о трговини услугама (ГАТС)* закљученим у Светској трговинској организацији, тј. у складу са утврђеним изузецима од примене *клаузуле највећег повољности*.

чему сада стриктно инсистира и Светска трговинска организација. У сваком конкретном случају оснивања или куповине банке од круцијалног значаја је провера (1) **бонитета** оснивача, односно купаца акција банке са аспекта опште прихваћеног критеријума *"fit and proper"* (подобности и исправности, поштења) и (2) **стручности и искуства управе** банке.

Дозволу за оснивање и рад банке даје надлежна институција земље чланице. У неким земљама је то централна банка земље која је задужена и за контролу пословања банака (на пример, *Banco d' Italia*) а у другим неки други орган који је надлежан и за контролу пословања банака (на пример: *Financial Services Authority – FSA* у В. Британији). У сваком случају то је увек *независно тело* (институција). У једном броју земаља у поступак издавања дозволе за оснивање банке укључено је и Министарство финансија. Минимални износ оснивачког капитала банке за подручје Европске уније је ЕУР 5 милиона.

Оснивање *филијале без сјаиуса правног лица (branch)* врши се према условима који су утврђени националним прописима земље-чланице, јер ти прописи нису хармонизовани. Будући да је према *банкарским директивама* Европске уније контрола пословања *филијала* у већој мери одговорност домицилне (*home*), него резидентне (*host*) земље, третман *филијале* у земљама-чланицама зависи од тога да ли је у питању *филијала* банке која је основана у некој од земаља-чланица или банке из неке *иуре земље*. Банка која већ постоји у некој од земаља-чланица - без обзира да ли су јој оснивачи субјекти из Европске уније или *иуре земље* - може слободно оснивати филијалу без статуса правног лица у свакој другој земљи-чланици. *Филијала може да обавља само оне послове за које је овлашћена и банка која ју је основала*. Нотификација домаћег контролног органа (*home country*) о оснивању филијале у другој земљи чланици (*host country*) је обавезна, као и о врсти послова којима ће се филијала бавити и адреси. Ово стога што је за контролу пословања филијале примарно одговорна домицилна земља-чланица.⁴⁾

Када филијалу без статуса правног лица оснива банка из *иуре земље* национални прописи земље у којој се филијала оснива релевантни су не само за оснивање, већ и за контролу пословања *филијале*. Услови се углавном односе на питање

3. Услови и поступак за директне инвестиције у банке у Европској унији утврђени су *Directivom 2000/12/EC*, углавном одредбама чл.4-16. и 23-25. Поред одредаба Европске уније за оснивање банака од стране субјеката из *иурех земаља* у неколико земаља-чланица још увек су на снази неке одредбе националних прописа које су биле на снази 31. децембра 1993. године и које се углавном односе на оснивање филијала без статуса правног лица (*branch*). Европска унија је дозволила земљама-чланицама да задрже рестрикције на кретање капитала, укључујући и *директне инвестиције* које су имале према *иурехим земаљама* на дан 31. децембра 1993.године. Рестрикције су имале само неколико земаља (Португал, Грчка...). Те одредбе су иначе укључене у листу Европске уније уз *ГАТС-ов сјоразум о финансијским услугама*, као и у изузећа у односу на *Кодекс о либерализацији итекућих неробних итрансакција OECD-а*. У оба случаја задовољен је принцип недискриминације.
4. Контрола се врши на основу минимума хармонизованих стандарда супервизије који су утврђени различитим директивама Европске уније.

одговорности за пословање филијале, примену стандарда за бонитетно пословање (*prudential requirements*) и обезбеђење ефикасне контроле пословања. Неке земље (на пример Италија) захтевају да се филијалама дају на трајно управљање (коришћење) средства ("*фондови*") у висини од 50% од оснивачког капитала банке. Надлежни (национални) контролни орган земље резидентства издаће дозволу (*лиценцу*) за оснивање *филијале* тек након што се увери да су у потпуности испуњени наведени услови. Овим се не елиминише нити онемогућава одговорност за рад филијале контролног органа домицилне земље банке, јер у крајњем случају за пословање филијале без статуса правног лица у потпуности одговара страна банка оснивач.⁵⁾

3. Захваљујући хармонизацији прописа за привредне субјекте из земаља-чланица много је једноставније и јефтиније *комерцијално присусивно* на територији друге земље-чланице остваривати путем оснивања филијале без статуса правног лица (*branches*) или аквизицијом постојеће банке, него оснивањем нове банке што је у свим развијеним тржишним привредама врло сложен, дуготрајан и скуп поступак. Уз то увек постоји и неизвесност у погледу крајњег исхода, тј. добијања лиценце за оснивање банке. Процена *бонитетна* оснивача банке и њихове *моралне* подобности, затим, *квалификованости* менаџмента, програма рада и пословне политике нове банке итд. дају довољно простора да се одбије молба за издавање дозволе за оснивање банке.

3. Основни институционални оквири у Југославији

Услови и поступак улагања страних средстава у предузећа, тј. у реални сектор југословенске привреде, увек су били не само друкчији већ и знатно либералнији од услова који су важили за страна улагања у финансијском сектору – у организације за осигурање, банке и друге финансијске организације. Док су страна улагања у сектор реалне привреде дозвољена још 1967. године, у финансијски сектор тек двадесетак година касније. Разлози томе су у различитој тежини, специфичностима и значају који има сваки од тих сектора у управљању националном привредом и за укупне токове репродукције.

Пристап финансијском тржишту једне земље страни улагачи могу у принципу остварити (i) *комерцијалним присусивом*, тј. оснивањем или куповином привредног субјекта ради обављања привредне делатност *на лицу места*, или (ii) *прекограничним пословањем*, тј. обављањем привредне делатности директно из ино-

5. Обим финансијских услуга једне банке некада је зависио искључиво од мреже пословних јединица и броја запослених. Сада, захваљујући савременој *информационој и комуникационој технологији (ИТ)*, то није случај. Поред тога, нови начини (*интернет*, на пример) и нови носиоци, пружаоци, финансијских услуга (*providers-и*, међу којима су врло бројне небанкарске, па чак и нефинансијске организације!) довели су до великог снижења трошкова, будући да је *индустрија* финансијских услуга један од највећих корисника ИТ-а.

странства, *на даљину*. Док комерцијално присуство претпоставља *право оснивања* (тј. *право на стирану директну инвестицију*), *прекогранично пословање* садржи само *право обављања привредне делатности*. Југословенски прописи регулишу пословање страних лица у Југославији (само) путем комерцијалног присуства,⁶⁾ које је могуће остварити:

- оснивањем или куповином целе или дела банке и друге финансијске организације;

- оснивањем филијале са својством правног лица;

- оснивањем банке или друге финансијске организације у слободној зони.

Могућност стране банке да отвори представништво у Југославији не значи *комерцијално присуство* у смислу права на обављање привредне делатности, јер је представништво саставни део стране банке и нема статус правног лица. Представништво ради по налогу стране банке и то искључиво на пословима истраживања тржишта, претходним и припремним радњама за закључење послова, успостављању пословне сарадње и сл.⁷⁾

Важећи прописи не утврђују ограничење (лимит) за висину учешћа страних лица у власништву банке у Југославији, па стога она може бити у стопостотном власништву страних лица (*wholly-owned bank*).

Nota bene:

- страном лицу (инвеститору) југословенски прописи не гарантују очување девизне вредности (супстанце) улога. Улог у девизама се исказује у динарима, а очување вредности улога, као и код сваке друге директне или портфолио инвестиције, зависи од успешности пословања привредног субјекта у кога су страна средства уложена и представља *ризик* улагача-акционара;
- средства која поседује на девизном рачуну код овлашћене банке у Југославији страном лице може употребити за оснивање или улагање банке у Југославији;
- за средства која уложи у оснивање банке страном лице добија акције у складу са одредбама (а) *Закона о банкама и другим финансијским организацијама*, као *lex specialis*-а, (б) *Закона о хартијама од вредности*, као *lex generalis*-а, и (3) уговора о оснивању банке.

За издавање оснивачких акција (*прва емисија*) није потребна претходна сагласност (одобрење) Савезне комисије за хартије од вредности, али за емисије *наредних емисија* ради повећања основног капитала (докапитализацију) - јесте.

6. Специфична ситуација је код *ревизије*. Према *Закону о ревизији рачуноводствених извештаја*, ревизију југословенских привредних субјеката може да изврши и *стирано* ревизорско предузеће, с тим да та ревизија не искључује *обавезну ревизију* коју треба да изврши југословенско предузеће за ревизију, чији оснивач може бити и страном лице.

7. *Уредба о ближим условима за остварање и рад представништва страних лица у Југославији* ("Сл.лист СРЈ", бр. 51/92, 81/93, 26/94, 50/94 и 49/96) и *Одлука о издавању дозволе за остварање представништва стране банке на територији Савезне Републике Југославије* ("Сл.лист СРЈ", бр. 55/93 и 24/96).

Према одредби члана 10. Закона о сџираним улагањима “оснивање и улагање у организације за осигурање, банке и друге финансијске организације и слободне зоне врши се у складу са савезним законом којим се уређује њихово оснивање, односно њихов ѓравни положај.” Из овог произилази (а) да се услови и процедура прописани Законом о сџираним улагањима за сектор реалне привреде не примењују на страна улагања у финансијском сектору, већ одредбе Закона о банкама и другим финансијским организацијама, Закона о осигурању имовине и лица и Закона о берзама, берзанском пословању и берзанским посредницима, као и (б) да страни инвеститори нису у обавези да своја улагања у неку од финансијских организација пријављују и региструју код Савезног министарства за економске односе са иностранством. Не постоји ни обавеза подношења писмене изјаве о намери куповине акција банке, нити обавеза регистрације уговора о куповини акција, сагласно одредбама члана 22. Закона о сџираним улагањима.

Проблем може представљати што ниједан од наведених закона који уређују оснивање и пословање финансијских организација не регулише услове и процедуру под којима страна лица могу улагати средства у те делатности, осим што понављају услов реципроцитета. С тим у вези много је одређенији, рецимо, Закон о предузећима који изричито утврђује: “Страна правна и физичка лица могу, под условом узајамности, оснивати предузеће у складу с овим законом и савезним законом којим се уређују страна улагања.” Исти је случај и са Законом о концесијама Републике Србије: “Пореске и друге олакшице и ослобођења концесионо предузеће остварује на начин и под условима који важе за улагање капитала страног лица у домаће правно лице.”

Док Закон о сџираним улагањима предвиђа и својинско и уговорно улагање, Закон о банкама и другим финансијским организацијама, као и остали закони који регулишу финансијско пословање, уопште не дотичу то питање. Имајући, међутим, у виду да Закон о банкама прописује да се банка оснива искључиво као акционарско друштво и да оснивачи банке не могу повлачити средства уложена у оснивачки капитал банке, произилази да је у домену банкарства могуће само својинско улагање – *equity investment*.

У вези са коришћењем повластица прописаних савезним и републичким законима за улагања страних лица, као и међудржавним споразумима (о подстицању и заштити страних инвестиција, елиминисању (“избегавању”) двоструког опорезивања и др.) преостаје да се директно следи процедура прописана односним законима и међудржавним споразумима.

Закон о банкама и другим финансијским организацијама⁸⁾ само у два члана спомиње сџирано лице: у члану 5. у коме предвиђа да банку могу основати домаћа и сџирана правна и физичка лица, и у члану 10.: да је сџирано лице оснивач дужно да свој улог (девизна средства) уплати на посебан рачун код Народне банке Југославије. Ово се, на први поглед, може сматрати врло задовољавајућим, готово глоба-

8. "Сл.лист СРЈ", бр. 32/93, 24/94, 61/95, 28/96 и 44/99

лизованим приступом, јер *све ишло важи за домаће важи и за стiрано лице*. Ипак, то је само признавање *права присијуи*а на југословенско тржиште и *националног ипрејмана*, чиме се страни инвеститори данас у условима *глобализације* више не задовољавају. Они инсистирају на тржишним условима пословања, слободној конкуренцији, немешању државе осим у случајевима када треба да им се пружи заштита по основу политичког ризика и сл. Посебно инсистирају на правној сигурности, безбедности улагања и разноврсним финансијским олакшицама. Ови захтеви су условљени, с једне стране, неразвијеношћу југословенског финансијског тржишта и неефикасношћу правне државе и, с друге стране, великом конкуренцијом међу земљама увозницама капитала.

Према Закону о банкама, *стiрано лице* може у Југославији, под истим условима као и домаће правно и физичко лице:

- а) основати банку која може бити у потпуном страном власништву.

Новчани део оснивачког капитала банке не може бити мањи од УСД 5,000.000 долара у динарској противвредности по курсу на дан уплате тих средстава;

- б) купити део (постојеће) банке, куповином акција *нове емисије* на примарном тржишту, или раније већ емитованих акција на секундарном тржишту.

У случају страних лица специфичности су: *узајамности* и обавезна уплата капитала у *конвертибилним девизним средствима*.

Узајамност се доказује потврдом надлежног органа стране земље или изводом из прописа земље из које је страни оснивач, из којих се види да и југословенски субјект може да оснује банку у тој земљи. Доказ се не тражи за земље у којима већ постоје банке основане уз учешће капитала из Југославије, тј. инвеститорима из Француске, В.Британије, Русије, Кипра, САД, Немачке, Аустрије.

Страно лице уплату девизних средстава на име оснивачког капитала банке врши на посебан рачун Народне банке Југославије у иностранству која о томе издаје потврду страном лицу-оснивачу банке која служи као доказ за упис у судски регистар. У случају куповине акција постојеће банке, страни улагач конвертибилне девизе уплаћује на девизни рачун код неке југословенске банке овлашћене за послове са иностранством.

Страно лице може, ако је уговором о оснивању предвиђено, да део свог новчаног улога у капитал банке уплати и касније, у року утврђеном уговором о оснивању, али у сваком случају у року који није дужи од годину дана од дана уписа банке у судски регистар.

За новчана средства уплаћена, односно пренета у капитал банке, страна лица добијају акције деноминирани у динарима, у складу са *Законом о хартијама од вредности*. Страно лице као власник акција стиче право на управљање банком, на учешће у добити (на дивиденду) и право на учешће у ликвидационој, односно стечајној маси.

4. Афилијација стране банке

Под афилијацијом, у смислу југословенског *Закона о банкама*, подразумева се филијала стране банке са статусом правног лица. Афилијација се оснива на територији Југославије под истим условима који су прописани за оснивање банке.

Афилијација је правно самостални субјект (*subsidiary bank*) у стопостотном власништву (*wholly-owned*) стране банке, тј. банке која је основана и која има седиште изван Југославије.⁹⁾

У оснивању и пословању “обичне” банке и афилијације стране банке постоје три разлике.

Прва разлика је у томе што афилијација има само једног оснивача - страну банку.

Друга разлика је што афилијација нема своју оснивачку скупштину већ ту функцију врши скупштина стране банке. Тако скупштина стране банке оснивача афилијације усваја *правила* (а не статут) афилијације, бира управни одбор, именује вршиоца дужности директора афилијације и утврђује пословну политику афилијације.

Трећа разлика се тиче дела документације која се прилаже уз захтев Народној банци Југославије за издавање дозволе за рад, а коју подноси страна банка која оснива афилијацију у Југославији. Уз захтев се прилажу:

1) одлука (уместо уговора о оснивању) надлежног органа стране банке о *оштирању афилијације у Југославији*, у којој се наводи износ новчаног дела оснивачког капитала и вредност неовчаног дела оснивачког капитала афилијације;

2) акт о оснивању и статут *стране* банке;

3) акт о регистрацији *стране* банке код надлежног органа матичне земље;

4) последњи извештај о ревизији годишњег обрачуна *стране* банке који је израдио овлашћени ревизор;

5) овлашћења афилијације у односу на *централну* банке и овлашћења према трећим лицима.

Одредбе *Закона о банкама* о *пословању, управљању и организовању* банке примењују се и на афилијацију стране банке. Тако је афилијација обавезна да одржава ниво оснивачког капитала, да обим свог пословања усклађује са висином сопственог капитала (*capital adequacy ratio*) а не и са капиталом матичне банке која ју је основала, да води пословне књиге, саставља и подноси периодичне и годишње рачуне и извештаје о пословању, врши ревизију рачуноводствених извештаја итд., и све то сагласно југословенским законима.

Ипак, одредбе *Закона о банкама* о *пословању, управљању и организовању* банака не могу се у целини применити на афилијацију стране банке, јер се афили-

9. Афилијација по југословенском закону одговара дефиницији коју ОЕЦД даје за *subsidiary bank*: банкарска јединица која се оснива по "локалним" (тј. "земље домаћина") прописима, сматра се субјектом те земље и страна банка која ју је основала може је контролисати на начин како то регулишу прописи земље у којој је основана.

јација не оснива као акционарско друштво, те стога и не може имати скупштину оснивача, односно акционара, нити управни одбор који се бира из реда оснивача, односно акционара банке. Послове скупштине и управног одбора, као у сваком једночланом акционарском друштву, друштву с ограниченом одговорношћу које има једног оснивача и другим сличним организационим облицима, обавља власник, а код *афилијације* то су органи управљања стране банке. Стога би адекватније било да је законом утврђена *сходна* примена наведених одредаба.

Пошто се афилијација оснива и послује по југословенским прописима и пошто се у свему сматра југословенским привредним и правним субјектом, њено пословање подлеже контроли југословенских институција, а пре свега Народне банке Југославије, као централне монетарне и контролне финансијске институције земље. То не значи да између Народне банке Југославије и централне банке земље из које је матична банка (тј. банка оснивач) не може и не треба да се остварује сарадња. Основно међународно прихваћено правило (у оквиру *Revised Basle "Concordat"*-а) је да ниједна страна банкарска пословна јединица (институција) не сме да избегне контролу пословања и да та контрола мора бити "одговарајућа". С тим у вези важно је да Народна банка Југославије, иако је надлежна за контролу пословања афилијације стране банке у Југославији, обавести централну банку земље оснивача афилијације о сваком озбиљном проблему с којим се суочи афилијација у Југославији. То треба да се, пре свега, односи на питања везана за: солвентност, ликвидност, девизно пословање и девизну позицију афилијације.

Према *Закону о банкама* страна банка у Југославији може основати само филијалу са својством правног лица – афилијацију, а не и филијалу без својства правног лица - огранак (*branch*).

5. Представништво стране банке

Народна банка Југославије издаје дозволу за отварање представништва стране банке у Југославији.

Представништво стране банке може истраживати тржиште у области финансијско-банкарског пословања, обављати претходне и припремне радње за закључивање уговора у тој области и представљати страну банку. Представништво стране банке, према томе, не може се бавити депозитним, кредитним и другим банкарским пословима.

Услови и поступак за издавање дозволе прописани су *Одлуком гвернера Народне банке Југославије о издавању дозволе за отварање представништва стране банке на територији Савезне Републике Југославије*.¹⁰⁾

По поднетом захтеву за отварање представништва Народна банка Југославије је дужна да донесе решење о издавању дозволе у року од 30 дана од дана подношења захтева.

10. "Службени лист СРЈ", бр.55/93 и 24/96

Представништво стране банке је дужно да се упише у регистар који се води у Народној банци Југославије у року од годину дана од дана добијања дозволе Народне банке Југославије. Ако се представништво у том року не упише у регистар, решење о издавању дозволе престаје да важи.¹¹⁾

Тренутно шест страних банака има представништво у Југославији.

6. Упис у регистар

Оснивање нових, улагање и куповина дела или целе (постојеће) банке од стране страних лица врши се, под условима узајмности и у складу са важећим прописима, на исти начин као и у случају домаћих лица, оснивача односно купаца. Тај принцип важи и за упис у регистар банака основаних у Југославији са страним капиталом, као и банака са страним капиталом које изврше неку статусну промену.

Регистрација се врши:

- код Народне банке Југославије, а потом и
- код надлежног привредног суда.

7. Подстицаји за улагање страних средстава

Подстицаје за улагање страних лица у банке у Југославији дају девизни, порески и царски прописи, затим, међудржавни споразуми о подстицању и заштити страних улагања, као и међудржавни споразуми о елиминисању двоструког опорезивања.

8. Уместо закључка

Када су у питању страна улагања у банке у Југославији и хармонизација привредних прописа са међународним решењима, *Закону о банкама и другим финансијским организацијама* се могу ставити две примедбе.

Прва се тиче услова узајмности. Будући да је Југославија традиционално *neto* увозник страног капитала и да ће то још дуго остати, с правом се може поставити питање: који је *ratio* те одредбе?

Поред тога, инсистирање на реципроцитету код *страних директних инвестиција* у условима глобализације међународних финансијских токова и у *принципу* је постало депласирано, а када су у питању земље које имају огромну потребу за страним капиталом и модерном технологијом и – *контрапродуктивно*.

Друга примедба се може ставити на право Народне банке Југославије да цени *"ојравданости оснивања банке"*. Додатан проблем је што закон ближе не дефини-

11. Услови за упис и начин вођења регистра представништава страних банака у Југославији, прописани су Одлуком гувернера Народне банке Југославије, која је објављена у "Службеном листу СРЈ", бр. 55/93, 24/96 и 9/97.

ше *услове и постојање* утврђивања *(не)ојправданости*. Оваква одредба је супротна *слободном креирању капитала* које је прихваћено између земаља чланица Европске уније, али и између тих и *осталих земаља*. Приговор у вези са овом одредбом треба очекивати и у поступку приступања Југославије Светској трговинској организацији (СТО).

Наведене примедбе добијају на тежини у контексту најновијих анализа Међународног монетарног фонда које констатују директну везу између *слободне конкуренције међу банкама и финансирања* оснивања предузећа и пројеката, односно повећања запослености и привредног раста земље.